

הרב משה שטרנבוך

הסכים לתרום מח עצם אם רשאי לחזור בו

נשאלתי על עובדא שאירע בחולה שהיה זקוק לתרומת "מוח עצם", ומצאו בחורה עם אותו סוג דם שהסכימה לתרום מהמח עצם שלה.

והנה בכדי שיועיל לחולה תרומת המוח עצם שמשתילים בו, צריך קודם לדכא המוח עצם של החולה עצמו שלא יפעל פעולתו ואח"כ משתילים בו מוח עצם חדש שפועל הפעולה הרצויה בגוף האדם, (ואחר שדכאו המוח עצם שלו אם לא ישתילו בו מוח עצם חדש, הרי מכיון שאין לו מוח עצם כלל, ימות החולה לאחר זמן קצר). ולכן אחר שהסכימה הבחורה לתרום דכאו המוח עצם של החולה, ואח"כ הלכו להוציא להבחורה המוח עצם שלה והזריקו לה זריקה והרגישה לא טוב ולכן הורו לה אביה ואמה שתחזור בה מהסכמתה לתרום וכן עשתה, ומת החולה אחר זמן קצר. ונשאלתי אם הבחורה היתה רשאית לחזור בה מהסכמתה לתרום.

ולענ"ד נראה דאף אם אין אדם חייב לתרום מהמוח עצם שלו כדי להציל חברו, (וכמו שאינו מחויב ליתן אחד מאבריו כדי להציל חברו וכמ"ש בפ"ת סי' קנ"ז ס"ק ט"ו). מ"מ פשוט דבנדו"ד אסורה לחזור בה, דכיון שדכאו המוח עצם של החולה עצמו על פיה (שהודיעו לה שעל סמך שהיא תתרום מוח עצם מדכאין קודם המוח עצם של החולה והסכימה וע"ס כן דכאו המוח עצם של החולה), אם חוזרת בה ולא תתרום המוח עצם, נמצא שגרמה למיתת החולה ועוברת באיסור רציחה ולכן אסורה לחזור וכופין אותה לתרום. (ובחידושי הגר"ח ריש הלכות יסוה"ת דעתו שאפי' כשיעבור איסור רציחה בשו"א"ת [וכנדו"ד] ג"כ הדין הוא דיהרג ולא לעבור). וכמובן שכ"ז אם לדעת הרופאים אין לה סכנת נפשות אם תתרום.

ומה שהבחורה טענה שצריכה לחזור בה כיון שאביה ואמה ציוו עליה כך, הנה מפורש ברמב"ן וברשב"א (יבמות ו. בד"ה שכן הכשר מצוה) שאין חיוב מצות כיבוד או"א רק בדבר שיש לאב הנאה כמאכילו ומשקהו וכיו"ב, אבל כשמצוה לעשות דבר שאין לו בה הנאה אין הבן חייב לשמוע לו.

וכן משמע בתוס' שם בשם ר"י, ומפורש כן במהרי"ק שאם האב מוחה בבנו לישא איזו אשה שיחפוץ בה א"צ לשמוע אל האב. והיינו טעמא שאין לו לאב הנאה, וברמ"א ס"ס ר"מ פסק כדברי מהרי"ק. (עיין מה שביארנו בזה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' רע"ה) ולכן שלא לתרום מוח עצם שאין לאב הנאה מכך אין חיוב לשמוע לו.

וכ"ש בנדו"ד שא"צ לשמוע בקולם, כיון שאם תחזור בה תעבור באיסור רציחה ולא הותר לעבור איסור משום מצות כיבוד או"א וכדאיתא בכמה מקומות בש"ס.

ובעיקר הדין אם חייב אדם לתרום "מוח עצם" כדי להציל חיי חבירו, נלע"ד דאף שלדברי הרופאים אין שום סכנה לתורם גם לעתיד ולדבריהם מתרבה המוח שנשאר בדמו של התורם ואחר כשלושה חודשים יהיה המוח הדם של התורם כפי שהיה מקודם שתרום, מ"מ כיון שאצלנו עדיין לא הוכח שאין יוצא מכך שום סכנה בעתיד, א"א לחייב לתרום מוח עצם. אמנם אף אם אינה חובה, ברור דמצוה גדולה וחסד היא להציל נפש מישראל.

אבל בתרומת דם כיון שחזור מיד לאיתנו **חייב** לתרום כדי להציל חיי חבירו.